

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Андрієнко А.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ ТА ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЛЬЯМА МАКЛЮРА (1763–1840)

В сучасному світі відбуваються стрімкі зміни умов навчання і виховання, які вимагають постійного звернення до застосування нетривіальних підходів в організації освітньої справи. Подібні приклади існували і в педагогічному минулому, коли з ініціативи прогресивних громадських діячів порушувалось питання схожих шукань.

Вважаємо, що одним з успішних історичних досвідів була система теоретичних ідей і практика діяльності Вільяма Маклюра (англ. William Maclure; 1763–1840 рр.) – відомого вченого-геолога, громадського діяча, затятого послідовника руху песталоцціанства в США.

Він народився 27 жовтня 1763 року в Ейрі (англ. Ayr), Шотландія. Початкову освіту здобув під керівництвом приватного вчителя. Її зміст був достатньо широким, проте його більше цікавили природничі науки [1].

У сфері наукових шукань найбільшого визнання він здобув саме як вчений-геолог. В. Маклюр здійснив багато наукових експедицій територією Сполучених штатів. Їхніми результатом стала підготовка фундаментальної праці країни «Observations on the Geology of the United States explanatory of a Geological Map» («Спостереження за геологією Сполучених штатів, пояснення геологічної карти»), що була видана в 1809 р., а в 1817 р. вийшла її друга редакція [2].

Ми вважаємо, що на формування просвітницьких ідей В. Маклюра серйозний вплив справило особисте знайомство вченого з Йоганном Генріхом Песталоцці (англ. Johann Heinrich Pestalozzi). Він вважав систему швейцарського педагога найраціональнішою у світі. Особливо його вражало те, що, акцент в ній робився на особистісно зорієнтованому навчанні практичній орієнтації змісту освіти. Ми з'ясували, що В. Маклюр навіть намагався переконати педагога емігрувати до США. Він пропонував йому значну фінансову підтримку. Проте Й. Г. Песталоцці не погодився. Незважаючи на невдачу, В. Маклюр тривалий час матеріально та організаційно забезпечував першу школу, відкриту в США, за зразком закладів Й. Г. Песталоцці. Її очолював це один відомий учень і послідовник швейцарця – Джозеф Ніф (англ. Joseph Neef). Вона була відкрита у Філадельфії (англ. Philadelphia; штат Пенсільванія) в 1809 році [1].

Як ми вже зазначили В. Маклюр був одним із найпалкіших прихильників песталоцціанської системи освіти. Він вбачав за доцільне включити до змісту шкільного навчання лише предмети, які мають практичну цінність. Одним із провідних принципів вважав практичну користь здобутих знань. На його думку такими головними предметами у шкільній програмі мають бути: природознавство, мінералогія, геологія, ботаніка, зоологія, арифметика, механіка, природознавство, географія, астрономія й, меншою мірою, малювання та хімія. У той же час, В. Маклюр критично ставився до надмірного романтизму художньої літератури і її широкого викладання в школі. Він зокрема вважав це причиною формування хибних рис характеру особистості і її надмірної чуттєвості [3, с. 87].

Також нами було встановлено, що вчений засуджував надмірно сувору дисципліну, яка панувала в багатьох коледжах США на початку XIX ст. Він був проти механічного зазубрювання знань, без звертання уваги на розуміння його змісту. Крім цього, заперечував широке вивчення предметів релігійного змісту і вправлення в релігійні обрядовості, пояснюючи це її спекулятивними тенденціями [3, с. 88].

В США В. Маклюр одним із перших голосно заявив про необхідність гідної оплати праці вчителів. На його думку, її розмір мав залежати від їхнього успіху в професійній діяльності [3, с. 87].

Ми вважаємо, що найбільш реальну можливість, щодо втілення власних педагогічних ідей на практиці, В. Маклюр отримав, коли був запрошений відомим філантропом-просвітителем Робертом Оуеном

(англ. Robert Owen), долучитися до реалізації його відомого соціального проєкту – створення комуни Нова Гармонія. До цієї справи доєдналися ряд колег-однодумців вченого [4]. Просвітник вважав, що це була добра нагода для втілення його песталоцціанських поглядів в освітній практиці. Тому він погодився стати компаньйоном Р. Оуена в цьому проєкті [3, с. 85].

В. Маклюр став безпосереднім організатором освітньої справи в комуні, він налагоджував роботу освітніх закладів. В ході реалізації своїх ідей В. Маклюр, зокрема, забезпечив освітні установи комуни власною великою бібліотекою та науковими колекціями з природознавства. Серед яких особливо цінною була геологічна колекція [2].

Нами було встановлено, що у певний момент В. Маклюр розійшовся у поглядах на подальший розвиток комуни та її освітніх закладів з Р. Оуеном. Як відомо, після 1827 року комуна практично перестала існувати.

Після того, як Р. Оуен полишив Сполучені Штати і повернувся до Великобританії, то на місці Нової Гармонії фактично залишилась комуна Маклюрія, де В. Маклюр мав намір продовжити реалізацію песталоцціанських поглядів на освіту. Він підготував та подав до Конгресу штата Індіана петицію про заснування «Освітнього товариства Нової Гармонії», але вона була відхилена законодавцями. Він ініціював в цей час відкриття на території комуни семінарії, до якої приймалися представники широких верств населення. Офіційно семінарія була безкоштовним освітнім закладом, але вихованці мали відпрацювати кожного дня до 7 годин різних видів трудової діяльності. До співпраці В. Маклюр знову запросив кілька своїх однодумців. На жаль, як свідчать історичні факти, школа не набула популярності, засновник був змушений закрити цей проєкт [3].

Наступним етапом його практичної діяльності була організація декількох проєктів, щодо підготовки педагогічних кадрів для народної школи в Мексиці. Проте, як свідчить аналіз історичних джерел, і ця спроба виявилася малорезультативною [3].

Нами також було з'ясовано, що окрім кількох спроб реалізації великих освітніх проєктів, В. Маклюр також займався широкою громадською і просвітницькою діяльністю. Так зокрема, він матеріально підтримував окремі освітні заклади, надавав фінансову, організаційну та наукову допомогу молодим вченим у їх дослідженнях. За своїм заповітом він виділив 500 доларів (достатньо велика сума на той час)

навчальним закладам, науковим об'єднанням, товариствам, які займалися науковими дослідженнями та вирішенням освітніх проблем. Завдяки цьому, більш як сто шістдесят різних наукових товариств змогли поповнити свої бібліотечні фонди [3]. Вчений також заповів власну наукову бібліотеку Академії природничих наук в США. На той час в ній налічувалося близько 2259 томів з різних галузей знань. Особливо широко були представлені джерела з географії, включаючи велику кількість карт і діаграм. Після його смерті Американське геологічне товариство (у місті у Нью-Хейвен (англ. New Haven, штат Коннектикут)) отримало значну частину його пожертв, як книгами, так і зібраними геологічними колекціями [2].

Отже, на нашу думку, внесок В. Маклюра в теорію і практику освіти дуже значний. Він залишив після себе великий ідейний і матеріальний спадок і увійшов в історію, як один з найзавзятіших послідовників ідей Й. Г. Песталоцці в США у XIX ст.

Ми погоджуємося із тим, що викладений матеріал повною мірою не вичерпує піднятої проблеми. У подальшому ми продовжимо її детальне дослідження.

Список використаних джерел:

1. Donnachie I. William Maclure: science, Pestalozzianism and reform in Europe and the United States. *infed.org: education, community-building and change*. URL: <https://infed.org/mobi/william-maclure> (дата звернення: 21.12.2021).
2. Morton S. G. A memoir of William Maclure Esq. late president of the academy of natural Sciences of Philadelphia. Philadelphia: Printed by T. K. & P. G. Collins, 1841. 38 p.
3. Carter, H. L. William Maclure. *Indiana Magazine of History*. 1935. Vol. 31. No. 2. P. 83–91.
4. Pitzer D. E. The Original Boatload of Knowledge Down the Ohio River: William Maclure's and Robert Owen's Transfer of Science and Education to the Midwest, 1825–1826. *Department of History, University of Southern Indiana, Evansville*. 1989. Vol. 89. No. 5. P. 128–142.